

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKU NIERUCHOMOŚCI NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTEKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY

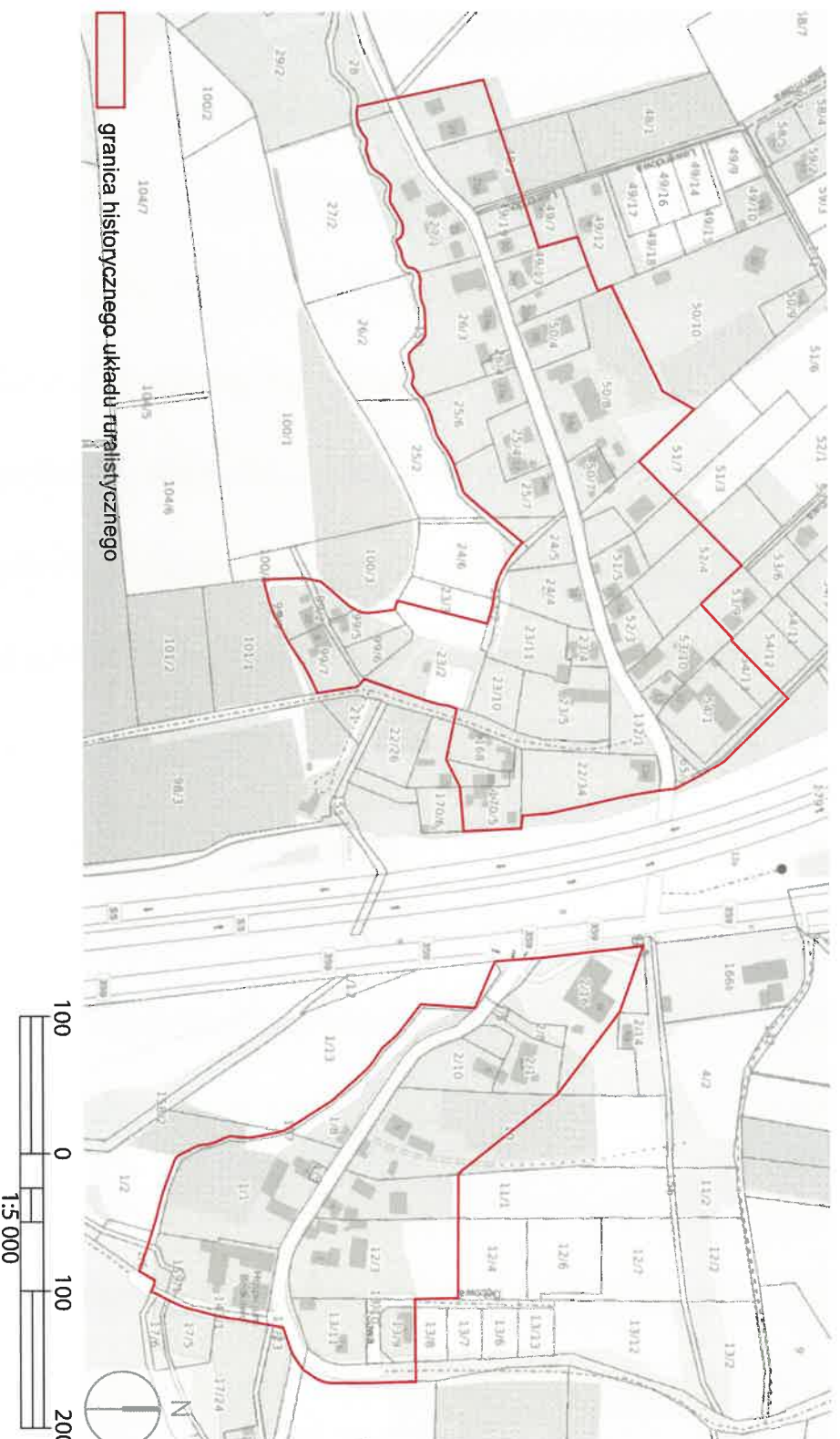
2. Czas powstania

1203 r./ XX w.

3. Miejscowość

BĘDKOWO

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

OBSZAR WSI

5. Przynależność administracyjna

Województwo dolnośląskie

Powiat trzebnicki

Gmina Trzebnica

6. Współrzędne geograficzne

51°17'10"N 17°02'52"E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE, ROLNICZE

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwa wsi:

1203 r. Benicovo, 1236 r. Bencouo, 1266 r. Bencovo, 1372 r. Benkow, do 1743 r. Bętkowo, Panglewo, Benekovo, Benteche, 1753 r. Bentke, 1803 r. Benkau, 1830 – 1945 Bentkau. Nazwa pochodzi od imienia Bieniek – Benedykt/Benicus.

Historia wsi:

Przed 1208 r. wieś należała do kantora katedralnego Johanna i braci, jednak w wyniku zamiany książy Henryk przekazał ją na rzecz konwentu trzebnickiego. Będkowo stanowiło jedną z najstarszych i najważniejszych, wchodzących w skład kompleksu klasztornego, wsi wokół Trzebnicy. Mimo że klasztor pobierał z obszaru daniny, nigdy nie przeniesiono jej na prawa niemieckie. Folwark klasztorny założony w II poł. XIII w., w 1609 r. został przekazany wrocławskiemu mieszczańskiemu w ramach roszczeń, w okresie XVIII w. do sekularyzacji ponownie trafił do zasobu dóbr klasztornych, wtedy też został przebudowany. W XVIII i XIX w. na zabudowę wsi składały się gospodarstwa chałupnicze i zagrody wzdłuż drogi, biegnącej z zachodu na wschód. Przed rokiem 1826 r. przez wieś poprowadzono drogę z Wrocławia do Trzebnicy, dzieląc wieś na dwa siedliska, zmieniając układ wsi z ulicowego na wielodrożnicowy. Zmiana ta wpłynęła również na układ cieków wodnych, zasilających stawy hodowlane po południowej stronie przeczniczy, w latach 1887-1926 teren został całkowicie osuszony. W 1830 r. wśród dóbr wymienia się warsztaty tkackie, wieś zamieszkiwało wówczas 197 osób, natomiast w 1837 r., gdy liczba mieszkańców spadła do 180, znajdowały się tutaj również wiatrak i karczma. Rekordowa liczba mieszkańców przypada na rok 1845 r. – 208, liczba spadała jednak do czasów II wojny światowej. Po kasacie i przejęciu dóbr przez skarż państwa pruskiego, w latach 1860-1880 majątek stał się własnością rodziny Obernitz z Machnic. Pod koniec XIX w. zmiana traktu spowodowała spadek znaczenia wschodniego folwarku wraz z karczmą. W 1916 r. obiekt zakupiła Wrocławska Organizacja Opieki, przeznaczając w 1920 r. na dom i szkołę dla sierot. Z czasem, z uwagi na lokalizację i wartości przyrodniczo-topograficzne, miejsce stało się domem wypoczynkowym. W latach 20. XX w. kompleks został znacznie rozbudowany na cechy pałacowe (układ podkowy, otoczony zakomponowaną zielenią), powstał również ogród, teren wokół obsadzono jesionami oraz głógiem. Obecnie obiekt wciąż przeznaczony jest na cele lecznicze. Folwark klasztorny, dawniej zlokalizowany po południowej stronie przeczniczy, obsadzony był granicznym zadrzewieniem liściastym, przeczodził wielokrotnie przebudowy, ostatnia miała miejsce w latach 1750-1826, uzupełniany obiektami w końcu XIX w. Folwark zachodni obecnie całkowicie zdegradowany, obiekt przecina od strony wschodniej trasa S8, brak obiektów gospodarczych, pozostał wolny od zabudowy majdan. Wzdłuż granic dawnego siedliska po stronie zachodniej zachowały się nasadzenia.

Stanowiska AZP:

Brak zlokalizowanych stanowisk AZP w obrębie wsi.

Postulaty:

zachowanie i rewitalizacja historycznego układu przestrzennego wsi, ochrona dawnego zespołu folwarcznego we wschodniej części wsi wraz z parkiem i ogrodem; zachowanie historycznych zagród zlokalizowanych wzdłuż dawnej drogi wiejskiej, pozostawienie wolnych od zabudowy stref pierwotnie przeznaczonych na łąki i pastwiska; stosowanie tradycyjnych form, materiałów, dyspozycji elementów zewnętrznych na elewacjach itp.; ochrona historycznego zadrzewienia granicznego wsi

Istniejące zagrożenia:

degradacja układu wielodrożnicowego poprzez wprowadzenie nieprzystającej, współczesnej zabudowy; rozbórka i przekształcanie obiektów historycznych; wykorzystywanie niezgodnych z tradycją form i materiałów przy remontach i przebudowach obiektów; wycinka historycznego zadrzewienia

Źródła:

Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego we Wrocławiu, Wytyczne konserwatorskie do planu zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebnica, Wrocław 1992 r.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacie o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

S. Paudewnik 2022 r.

Marta Kowaluk